

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРОТИСТОЯННЯ В ХОДІ ГРУЗИНСЬКО-РОСІЙСЬКОГО КОНФЛІКТУ (8–12 серпня 2008 року)

Розглядаються напрямки та перебіг інформаційного протиборства під час грузинсько-російського конфлікту.

Ключові слова: інформаційне протиборство, інформаційна війна, психологічні операції, грузинсько-російський конфлікт.

Рассматриваются направления и ход информационного противоборства во время грузинско-российского конфликта.

Ключевые слова: информационное противоборство, информационная война, психологические операции, грузинско-российский конфликт.

The article studies the directions and progress of informational warfare during the Georgian-Russian conflict.

Key words: informational warfare, informational counteraction, psychological operations, Georgian-Russian conflict.

Постановка та актуальність проблеми. Використання інформації для досягнення політичної та воєнної мети відомо з давніх часів. Мистецтво керувати думками, почуттями та вчинками людей формувалося, вдосконалювалося та використовувалося як таємна зброя впродовж всієї історії людства. Проте зацікавленість цією проблематикою сьогодні пояснюється значним підвищенням ефективності впливу інформації внаслідок інформатизації та формування глобального інформаційного простору. Актуальність аналізу інформаційного протистояння на тлі грузинсько-російського конфлікту обґрунтовується наступними обставинами:

– зростанням ролі інформаційного протиборства у війнах та збройних конфліктах останнього десятиріччя;

Шумка Андрій Володимирович, кандидат історичних наук, заступник начальника кафедри іноземних мов та військового перекладу, Львівський орден Червоної Зірки інститут Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного Національного університету “Львівська політехніка”, м. Львів.

– необхідністю аналізу вітчизняного та іноземного досвіду ведення інформаційного протиборства у ході миротворчих операцій, локальних війн і збройних конфліктів;

– необхідністю розробки теорії та вдосконалення практики інформаційного протиборства, спрямованого на запобігання, локалізацію та припинення збройних конфліктів.

Таким чином, предметом роботи є аналіз інформаційного протистояння в умовах збройного конфлікту між Грузією та Росією.

Аналіз попередніх досліджень. З огляду на те, що з часу грузинсько-російського конфлікту минуло лише півроку, в українській історіографії практично відсутні дослідження цих подій. Поодинокі інформативні та публіцистичні статті лише починають з'являтися у періодичних виданнях та в мережі Internet. Але й вони в більшості присвячені геополітичним наслідкам конфлікту [1, 2].

Методологічний інструментарій дослідження складала загальноприйняті у сучасній історіографії принципи об'єктивізму, історизму та світоглядного плюралізму. З метою глибокого осмислення явищ і процесів, що досліджуються, застосовувалися системний і проблемно-хронологічний підходи, методи систематизації та узагальнення.

З огляду на потребу аналізу збройних конфліктів, що відбуваються у безпосередній близькості від кордонів України, у даній статті *автор ставить за мету* висвітлити інформаційне протистояння протиборствуючих сторін у грузинсько-російському конфлікті.

Світова спільнота загалом, і сторони серпневого конфлікту зокрема, надалі знаходяться на стадії визначення позицій, ініціації та прийняття рішень, осмислення наслідків, що відбулися, відбуваються та відкладені у часі.

Як будь-яка війна, нехай і короткострокова, події 8–12 серпня 2008 р. мають широкий діапазон дії. Важко сказати, котра зі сторін конфлікту, а також тих, хто приєднався до них на рівні підтримки та оцінок, отримали однозначну перемогу. Швидше за

все, однозначної перемоги, як і поразки, бути ні у кого не може. Об'єктивніше буде говорити о різних перемогах та поразках, на різних напрямках – воєнному, геополітичному, інформаційному. Власне, перебігу та оцінкам інформаційного протиборства в ході грузинсько-російського конфлікту присвячена стаття.

З початку бойових дій у зоні грузинсько-російського конфлікту розпочалося інформаційне протистояння у засобах масової інформації. З одного боку – російські, осетинські та абхазькі ЗМІ, з іншого – грузинські та західні мас-медіа.

Росіяни активно висвітлюють дії своїх миротворців, “звірства” грузинських військ, котрі “розстрілюють впритул поранених, жінок, дітей”, “не дають надати допомогу потерпілим” [6]. Демонструються зруйновані будинки у Цхінвалі, “в результаті обстрілу грузинськими військами”. Телеефір насичений заявами російських офіційних осіб, лідерів усіх політичних партій, об'єднаних нападом на Південну Осетію, виступами військових та постраждалих внаслідок грузинських обстрілів жителів. Введення російських військ у Південну Осетію мотивується як “надання допомоги російським миротворцям”. Западні ЗМІ з 9 серпня 2008 р. активно звинувачуються в дезінформації у висвітленні збройного конфлікту на користь Грузії. На російському телебаченні ведеться вміла дозована подача інформації, яка тільки частково відображає правду: не акцентується увага на бомбардуванні російською авіацією грузинських міст, не подаються свідчення постраждалих грузинських мирних жителів. Разом з тим робилася спроба формування позитивної думки щодо керівництва Російської Федерації, зокрема висвітлення екстреного прибуття прем'єр-міністра Російської Федерації Володимира Путіна на Північний Кавказ з Пекіна, де він перебував на відкритті Олімпійських ігор, введення 58-ї армії Збройних Сил Російської Федерації на територію Грузії. У цей час на екранах телевізорів з'являється термін “примушення до миру”, що мотивується небажанням керівництва Грузії сісти за стіл переговорів. Керівництво Російської Федерації,

державні канали якої транслюються через супутник, використовує можливість інформаційного впливу на треті країни, намагаючись створити сприятливі умови для виправдання введення збройних сил на територію Грузії для “примушення до миру”, висвітлення Грузії як агресора, створення сприятливої для російської сторони картини дій у Цхінвалі та в сепаратистському регіоні в цілому [4].

Грузія своєю чергою називає дії своїх військ “наведенням конституційного порядку”, всіляко дискредитує керівництво Південної Осетії. Західні ЗМІ демонструють результати бомбардування грузинських населених пунктів, активно транслюється заява президента Грузії Михаїла Саакашвілі [8]. В Грузії заборонена трансляція російських телеканалів, постійно заявляється про успіхи грузинської армії і перебільшуються втрати сепаратистів і росіян.

У контексті інформаційного протистояння можна відмітити яскраво виражені заходи, які були впроваджені сторонами конфлікту напередодні та в ході бойових дій. Зокрема, з боку Російської Федерації:

- заклики до громадськості сусідніх держав щодо стримування войовничих намірів керівництва Грузії;
- проведення дискредитації вищого військово-політичного керівництва Грузії;
- демонстрація військової могутності, зокрема, проведення загальновійськових навчань “Кавказ-2008” поблизу території Грузії;
- висловлювання сумнівів щодо правильності зовнішньої політики Грузії, спрямованої на вступ у західноєвропейські структури та НАТО, і внутрішньої політики – на зменшення напруги у зонах конфлікту та знаходження мирних шляхів їх вирішення.

З боку Грузії:

- поширення на міжнародній арені поглядів, які відповідають інтересам Грузії стосовно придушення сепаратизму в невизнаних республіках – Південній Осетії та Абхазії та заручання підтримкою;
- критика російської сторони та її керівництва щодо неспроможності виконувати миротворчу місію у невизнаних республіках та підтримки Російською Федерацією керівників невизнаних республік;

- заручання підтримкою у населення Грузії дій власних збройних сил;
- підготовка до протидії інформаційним заходам Російської Федерації [5].

З початком бойових дій інформаційна війна розпочалась і в мережі Internet. Активізувалися грузинські та південноосетинські сайти, котрі тривалий час не працювали. З'явилися повідомлення про проведення DDos-атак на урядові сайти Грузії. Так, був “зламаний” сайт Міністерства закордонних справ Грузії, котрий припинив працювати, натомість на головній сторінці сайту з'явився колаж з президентом Грузії М. Саакашвілі та А. Гітлером. Станом на 9 серпня неможливо було отримати доступ на наступні грузинські сайти: www.abkhazeti.ru, www.apsny.ge, www.os-infom.com, www.geotimes.ge [3].

Широкого розмаху набули акції залякування. Наприклад, на основних російських сайтах були розміщені ролики, в яких грузинська армія несла втрати, підбитий літак військово-повітряних сил Грузії, котрий падав, та його уламки після падіння, а також багато фотографій трупів грузинських військовослужбовців, а після завершення бойових дій – захоплена бойова техніка та полонені [9].

Висновки. Найбільш очевидний підсумок грузинсько-російського конфлікту – це інформаційно-іміджева поразка Росії. Російська Федерація виявилася нездатною щось протиставити західній суспільній думці і, закономірно, “пропустила” потужний інформаційний удар.

Інформаційна війна як одна зі складових війни на Кавказі супроводжувалася наступними особливостями. По-перше, інформаційна ізоляція та тенденційність у поданні подій 8–12 серпня 2008 р. була притаманна як російським засобам масової інформації, так і ЗМІ інших сторін конфлікту. Західні журналісти так і не змогли потрапити до центрального місця конфлікту – осетинського міста Цхинвалі. Російське та грузинське висвітлювання подій ґрунтувалося не стільки на поданні інформації про те, що відбувається, скільки на донесенні своєї позиції. Таким чином, Росія висвітлювала події як

гуманітарну катастрофу населення Південної Осетії, спричинену діями грузинських військ та як “операцію з примушення Грузії до миру” зі свого боку. Грузія, відповідно, – як наведення конституційного порядку зі свого боку та як віроломний напад імперської Росії на Грузію з метою захоплення її території. Западні ЗМІ ретранслявали у себе виключно грузинський погляд.

По-друге, у західних ЗМІ актуалізувався образ Росії як гегемона та загарбника. Дії Російської Федерації порівнювались із вторгненням СРСР в Афганістан, Угорщину, Чехословаччину, а сама політика російської влади трактувалась як сталінська чи гітлерівська. Підкреслювалась думка, що “російський ведмідь” встав у повний ріст перед Заходом” [7].

Зіштовхнувшись із такими штампами, Росія не могла щось протиставити у відповідь через те, що позиція Заходу сформована певною системою цінностей та політичною моделлю (неважливо, доброю чи поганою), котра служить певною формою легітимації тих чи інших дій, у тому числі й воєнних. Відтак, різкі дії російської сторони відносно грузинських воєнних заходів щодо Південної Осетії призвели до суттєвих втрат Російської Федерації на міжнародній арені.

1. *Божева О.* В чем причины поражения России в информационной войне с Грузией / Божева О. // Московский комсомолец. – 2008. – 11 сентября.

2. *Бутусов Ю.* Військовий аналіз бойових дій в Південній Осетії / Бутусов Ю. // Дзеркало тижня. – 2008. – 16 серпня.

3. *Колесов П.* Информационная война Грузии против Южной Осетии и Абхазии / Колесов П. // Зарубежное военное обозрение. – 2008. – № 10. – С. 8–21.

4. *Лецкалюк М.* Російсько-грузинський конфлікт: інформаційне протистояння / Лецкалюк М. // Морська держава. – 2009. – № 2. – С. 24–28.

5. *Савінцев В.* Досвід проведення інформаційно-пропагандистської кампанії у ході конфлікту в Південній Осетії та Абхазії (за результатами аналізу відкритих джерел) / Савінцев В. // Воєнна історія. – 2009. – № 6 (42). – С. 82–88.

6. *Ярмолюк Р.* Грузинских танкистов, расстрелявших “Жигули” с детьми, забили до смерти югоосетинские ополченцы / Ярмолюк Р. // Факты. – 2008. – 15 августа.

7. *Silva J. All Parties in War in Georgia / Silva J. // New York Times. – 2008. – 22 серпня.*

8. Заява президента Грузії Міхаїла Саакашвілі у зв'язку з агресією Російської Федерації // <http://glavred.info/archive/2008/08/12/111828-3.html>

9. Уроки грузино-осетинського конфлікту для Росії <http://glavred.info/article=/archive/2008/09/09/132143-1.html>

© А.Шумка, 2009

Надійшла до редколегії 10.01.2009.